

Lo Somaten

DIARI REGIONALISTA Y D' AVISOS Y NOTICIAS

Any XV

Reus, Dissapte 20 de Janer de 1900

Núm. 2.471

PUNTS DE SUSCRIPCIÓ

En la Administració d'aquest diari y en las principals llibreries d'aquesta ciutat y de fora.
En Barcelona, l'itografia Mallofré, carrer Junquera, 6.
No s' retornan los originals encara que no s' publiquin.

Administració y Redacció

PLASSA DE LA CONSTITUCIÓ, (PORXOS)

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Reus, un mes . . . . . Ptas. 1
En provincias trimestre 3,50
Extranjer y Ultramar 7
Anuels, a preus convencionals.

Farmacia Serra

12 ANYS

de continuades curacions y d' una acceptació general, son las millors probas pera demostrar que 'l

XAROP SERRA

es lo millor remey pera combatre per crónica y rebelde que sia tota classe de . . . . .

TOS

La que paga més contribució de la provincia.

CEPS AMERICANAS

Hort de Pau Abelló

tocant á la carretera de Tarragona, ARRELATS molt superiors. Preus ventajosos. Autenticitat garantida.

Per tractar en lo mateix hort ó carrer primer Roser núm. 4.

Llibreria y paperia
Y
objectes d' escriptori

S. LAGUNA

La que vent mes barato
Montarols, núm. 31.

VINYAS AMERICANAS

MARCIAL OMBRÁS

PROPIETARI AGRICULTOR

FIGUERAS (Girona)

150.000 peus de 5 á 10 anys que produheixen anyalment:
DEU MILIONS D' ESTACAS . . . . . **DOS MILIONS DE BARBATS**

No compreu res sens visitar los meus criaderos

que son los més antics é importants d' Epanya.

PREUS REDUHITS

Secció doctrinal

Ni previsió ni esmena

El nostre estimat amic Joan Maragall ha comentat en el «Diario de Barcelona» un estudi sobre 'l llibre del marino senyor Concas, estudiant la causa del desastre marítim que ha acabat d' enfonsar l' Estat espanyol.

Un catalá havia d' ésser al cap de vall qui dignés la veritat documentada al poble.

Los motius del desastre els haviam ja previstos nosaltres. Desde las planas d' un altre diari combatrem constantment y ab risch de las nostras personas la campanya patrioter. Las confrontacions que se feyan del valer de las escuadras eran aparents los estats de comparació dels barcos d' una y altre's posaven creuhers espanyols com acorassats y llanxas canoneras com creuhers; se suprimían los barcos petits yankees y se feyan passar per grossos los petits espanyols; tothom sabia que 'ls barcos nostres no tenian corassa propiament dita; no tenian grans canóens ni 'ls que tenian eran suficientment protegits; corria de boca en boca la deixadesa dels Arsenals, la desorganización de l' administració de la marina, se sabia que barcos com el «Colón» no tenian l' armament y que no s' podia fier dels projectils de que s' disposava, que 'ls barcos que s' posaven com disponibles els hi faltava anys de feyna.

En una paraula, sabiam que s' enganyava al poble ignorant fentli creure en un poder que no s' tenia.

Ni als Estats Units ni á ningú que li convingués saberho se podia enganya. Calia no més llegir el més senzill anuari de marina publicat en qualsevol banda y estudiar el compia de las proves y dels exerci-

cis dels barcos existents pera convencers de que anavam á un desastre.

Constavam en els anuaris més vulgars els anys y 'ls sisemas de construcció, el tonelatge, la classe y forsa de las máquinas, la marxa, l' artillatge, el gruix y lliga de las corassas y bandanges y de las cubiertas, l' estat de la construcció ó de las reparacions y de las refermas. En las revistas se trobava lo relatiu á provas; no hi havia res desconegut pera cap persona una mica instruhida y de sá criteri.

Poch després de la desfeta tingerem en nostre poder la colecció de documents outografiats que acreditavan la deixadesa y la obstinació dels governs. Pero novarem trobar medi legal de ferlos públics.

Lo resultat era induptable, era una operació elemental de aritmética. ¿Per que varem anar á la guerra? ¿per que tanta imprevisió?

En primer lloch perque la rassa que governa á Epanya ha sigut sempre aixís, imprevisora y aventurera. Aixís era en la edat mitjana. Jaume I ja ho deya al rey Sanxo el Craso de Navarra, en una de ses conferencias (segons la crónica seva); Pere IV parla de la mateixa manera de la Armada de Pere el Cruel. Aixís era en el renaixement. La documentació de la escuadra Invencible, publicada por el senyor Fernandez Duro, fa escriuir. Alló es un verdader desori. No parlem de la deixadesa y el desordre que van precedir á la desfeta de Trafalgar. Vegis la obra especial den Desvices du Desert sobre 'ls precedents oficials d' aquella batalla que constan en els arxius de París. A Espanxa no hi ha hagut may organizació, es mal que no te cura.

Pero ¿per que estantne tothom de coneixement convensut se va anar á la guerra? D' una banda per vanitat y quixotisme, per l' altra banda, y aixó es lo mes sensible, per interessos de partit y particulars.

Los partits extréms van veure en la situació pe-

rillosa del Estat un medi de tirar á terra los partits dominats y las sevas institucions y part per quixotisme propi y part per explotar el quixotisme nacional y tombar ab la seva ajuda el govern van impulsar la guerra.

¿Y per qué no dirho? Los partits governants van compendre que si no anavan á la guerra, y toleravan la forsa humiliació, haurían de caure ells y tot l' edifici que sostenian, y abans d' oferir estoicament la cayguda de lo mesament personal y tranzitori per un Estat, anaren á la guerra, ab plena conciencia de una derrota, potsen fentse ilusions encara d' una desfeta honrosament heróica y de no perdre res més que lo que era ja ben perdut; la sola isla de Cuba.

Pero era un joch en que no se sabia la posta que s' feya. La posta perduda es en nostre concepte no ja tot l' imperi colonial, sino l' Estat enter.

Uns y altres partits en sa llunya, han treure aquells á aquets pera conservar el poder s' han jugat á cartas vistas la vida del Estat. Aixó no ho dirá lo «Diario de Barcelona». Però, la veritat es que la culpa, lo crim es d' uns y altres.

Y no tenen pas esmena.

Ara mateix no hi ha més que llegir ahir, per exemple, la revista «Epoca» com considera mort y enterrat lo problema catalá per la desatentada prédica de tres ó quatre personas, y sentir á las Cambras de Comers centrals ab la quixotisme de sempre, com demanan que las sevas propias classes mitjas no viscan de la burocracia com han viscut sempre y han de viure per forsa, y com no demanan no pagar contribucions y empendres un programa de tota mena d' obras públics y de milloras y un servey militar obligatori que solzament las nacions més ricas y poderosas d' Europa sostenen, però arruñantshi. Ni previsió, ni esmena. Res concret, ni práctic. Es la rassa que no té cura.

Las revelacions den Concas

Entre lo que s' ha dit aquestos dias á las Corts á propósit de la discussió del presupost de la Marina y l' aperició del llibre den Concas titulat «La Escuadra del almirante Cervera», s' ha declarat oficialment lo que molta gent, per aixó, ja sabia, aixó es: primer, que 'l Govern d' en Sagasta no va volguer evitar la guerra ab les Estats Units, ab tot y saber ben bé que seria un desastre, perque no volia resoldres á perdre Cuba sense guerra, de por de que aixó portés la pérdida d' altres cosas; segon, que 'l Govern d' en Sagasta, un cop declarada la guerra, va manar que l' escuadra d' en Cervera anés á las Antillas, ab tot y saber que no anava sino á una derrota segura, á fi de que ab lo desastre de l' escuadra s' justificués la temuda pérdida de Cuba; tercer, que 'ls marinos de l' es-

quadra d'en Cervera per unanimitat van considerar aquesta decisió del Govern d'en Sagasta, insensata, criminal i absurda, y oficialment van comunicar aquest acord: y quart, que 'l Govern d'en Sagasta, pera justificarse, va reunir una junta d'almirants que van acordar donar la rabó al Govern, qui va ordenar novament la surtida de l'esquadra cap a les Antilles. Y l'esquadra va sortir sabent tothom que sols per un miracle de Deu podia eixirne en bé.

En Concas ho diu ben clar: lo desastre de Santiago de Cuba va ser una buscada ocasió por los políticos que, ante el temor de una asonada, no dudaron en sacrificar la patria entera, bajo la originalísima teoría de que el desastre, imponiendo la ley de la necesidad, obligaría al pueblo a la resignación.»

En qualsevol país del mon, no més que de mitjana civilisació política, tot això fora prou pera ensorrar per un may més a n'en Sagasta y als seus homes de govern que, convensuts de que de totes maneres havien de perdre Cuba, y de que resolentse no més que a perdre Cuba, evitarían la guerra, van preferir que vingués la guerra, y provocar un nou Trafalgar, no més que pera justificar aquella pèrdua, ab lo qual, además de Cuba, van lograr perdre Puerto Rico, Filipinas, y duas esquadras, sense comptar las vidas y 'ls interessos que ab tant insensata resolució van sacrificarse.

A Fransa, per exemple, la desfeta de Sedán va produhir l'ensorrament per un may més de l'Olivier y d'al-ras cosas, perque allí l'esperit nacional está per demunt de tota altre mena d'esperits. La opinió y la prempsa feyan també allí coro ab los polítics, avans del desastre, atiant a la guerra; més, després, això no 'ls va pas salvar als que podían y devían evitar tal desastre. Aquí no, perque aquí l'esperit propiament nacional no existeix en los polítics, sine com un nom, com una capa que serveix de vegadas no més que pera tapar l'esperit de contrabando en la política.

Y aixis veyém ara pel clar, que si tota la prempsa política a la madrilenya, y tots los polítics de offici van atiar a la opinió pública cap a la guerra, portant-la enganyada ab sas «cuentas galenas» del nostre «poderío» militar y marítim, ab tot y saber ben be del cert que anavan al desastre més complet, va ser sensiblement perque aixis he creyan convenient, no pas pera 'ls interessos de la nació, sino pera 'ls interessos propis de la seva pandilla política. Los republicans y 'ls carlins ab la esperansa de que 'l desastre portaria la cayguda d'altras cosas; los sagastins y 'ls canovistas ab la por de que, si no 's justificués ab una desfeta militar la pèrdua de Cuba, aquesta pèrdua portaria la cayguda de alló mateix que 'ls republicans y 'ls carlins esperavan que després de la tal desfeta havia de canre.

Tot ha passat. La desfeta ha vingut més terrible de lo que uns y altres la esperavan, y 'ls afectes de Santiago y de Cavite no han tingut res que veure ab los efectes de Sedán. Es per aixó que Espanya no s'assembra de res a Fransa. Los sagastins y 'ls canovistas han sortit ab la seva. En Sagasta fins ens ha fet saber que se ha salvado la integridad del territorio, y es encara una esperansa de la patria.

De las revelacions d'en Concas resulta donchs pel clar a que 's va sacrificar la esquadra d'en Cervera, que no va ser certament als interessos de la nació; y resulta també que tots los nostres polítics, lo mateix los sagastins que 'ls republicans, los carlins que 'ls canovistas, son una taifa de criminals, y, si no, una colla de ximplés, y si no, un agregat de boigs. Trihin. Al smich Maragall que ab tanta valentia ha comensat a tractar en lo «Diario de Barcelona» d'aquest assumpto de las revelacions den Concas, li recomano aquest punt de vista de la qüestió: ¿Pera salvar ó pera perdre que van atiar, a sabudas, tots los polítics, lo mateix los blancs que 'ls negres, la esquadra d'en Cervera al sacrifici? Aquí está la madre del cordero.

E. S.

CRÓNICA

Per més que 'ns semblá que no hi pot haver persones d'instints tan criminals, recomaném a la Autoritat municipal que vigili y averigühi que hi ha de cert, sobre 'ls rumors que corren de que algunas mans criminals colocen per las escuelas de las cnsas y tiran pel carrer, mitjas presas de xocolata envenenada, ab la marca «Juncosa».

Com nosaltres sabem qui n'ha recullit de darrera la porta de casa seva per aixó ens decidim a donar la noticia.

Segueix bufant lo vent de Ponent que per sa extemporeitat no sols resulta molest a nostres vehins

que transitan pela carrers, sino que també es causa, per sa intemperancia, de malalties.

A no ser aqueix metiu, aquestos dias haurían resultat casi primaverales.

Los diputats de las provincias denyadas per la filoxera continuarán sas gestions aprop del senyor ministre d'Hisenda pera que 's eximeixin de contribució las vinyas destruhidas per la filoxera.

L'assumpto te decidits partidaris en totes las agrupacions políticas, y proba d'aixó es que la exposició elevada al efecte al senyor Villaverde va firmada per ministerials, liberals, republicans, tetanistas y gamacistas, passant de vuytanta las firmas recullidas.

Hem rebut un exemplar dels «Estatuts de la Federació de Coros Catalans», quins autorisats per l'actual governador de Barcelona, van firmats per lo president de «Catalunya Nova», per la federació, don Francesch Bosch, no així la ben atinada circular que 's dirigeix a las Societats corals que la firma 'l director don Enrich Morera.

Trobém que la «Federació de Coros Catalans» es una idea acertadíssima y que deuria trobar favorable acullida en totes las societats corals.

En la primera exposició nacional d'avicultura verificada a Barcelona, ha obtingut un senyalat triomf la Societat Colombófila de Tortosa «Correo Alado», puig que en competencia ab las demás Societats que han concorregut a la mateixa, han obtingut segon y tercer premis y cinch mencions honoríficas, y además cem recompensa extraordinaria dos medallas d'or, una de plata y altra de bronce.

Ha pres possessió del càrrech de fiscal suplent de Tarragona D. Anton Guasch.

Dihen de Barcelona:

«Ans d'ahir a la tarde, moments avans de las sis, se va sentir una detonació d'arma de foch en lo carrer de la Lleona, y al sortir los vehins per enterarse de lo succehit, varen veure devant de la casa número 2, a un home decentment vestit, mort al mitj del carrer.

Cem lo lloch era bastant fosch no 's va poguer veure desseguida qui era la víctima, fins que un vehí va portar un llum, resultant esser don Salvador García y Victory, persona molt coneguda en los círcols polítics d'aquesta ciutat per venir exercint desde fa temps lo càrrech de secretari del jefe del fusionisme barceloní don Joseph Comas Masferrer.

L'agressor, que encare no ha sigat agafat, li va enjegar un tret de revólver a la esquena, penetrantli fins al cor, morint al acto, sense poguer dir paraula.

Al lloch de la desgracia, que era plé de gent, s'hi va presentar lo jutje del districte del Nort senyor Sancho, ordenant l'aixecament del cadavre que sigué conduhit al seu domicili, Plasseta de Sant Miquel, número 1, comensant las oportunas diligencias. Lo senyor García Victory havia estat tota la tarde, com de costum, al Cassino Liberal del carrer Nou, seguint lo trajecte pera anar a casa seva, segons se deduheix, quan se realisá 'l crim.»

Diu un periódich bilbahí que circulan per aquella provincia bitllets falsos de 100 pessetas, imitant als últims posats en circulació.

Afortunadament se distingeixen dels bons a primera vista, perque están molt mal fets.

Pera 'l dia 20 del corrent disposará lo ministre de la Guerra, lo llicenciament dels soldats que portan mes temps en filas, fins reduhir lo contingent armat a la xifra consignada en la ley ultimament votada per les Corts. Los regiments quedarán reduhits a 430 homes de revista.

Lo recaudat en la Administració de Consums d'aquesta ciutat per diferentes especies, durant lo dia d'ahir, puja a 788'39 pessetas.

En lo Congrés s'han reunit los diputats per las provincias de Saragossa y Teruel, pera posarse d'acort sobre la forma que ha de donarse a la proposició de ley treyent a nova subasta las obras del ferrocarril de Val de Zafán a Tortosa y San Carlos de la Rápita.

Se tornarán a reunir pera aprobar la redacció de dita proposició de ley.

De Castelló comunican que la epidemia «grippal» se va propagant als pobles de tota la provincia, y registrantse ja molts cassos en la capital.

Al Hospital tots los malalts que hi ha ho están de la «grippe».

Senyor Director de Lo SOMATENT.
Molt senyor meu: Los dias 22 y 23 del corrent celebrará aquesta vila sa fira anual y es de suposer que com los demás anys se veurá concorreguda per los habitants dels poblats del entorn.

Tenim un temps fret a tot serho; fortes glessadas interrompeixen los treballs del camp y fa temer que després no sobrevinguin abundants nevadas y persistentes humitats que obligui al pobre treballador a permanecer inactiu al voltant de sa llar.

En la vehina població de Montblanch se treballa de ferm en la constitució d'una Agrupació Catalana contant ja ab factors y elements de válua de la mateixa, propo nse segons tinch entés en fer propaganda ferma a favor de nostras sanitosas doctriñas y ferias coneixer en tota aquesta conca de Barberá. ¡Avant y sempre avant!

Dias enrera fou cremada una pallissa d'un honrat pagés a qui no se li coneixen agravats y com siga que algú sospiti que 'l fet no hagués sigut intencionat, lo Jutjat d'instrució practica activas diligencias pera l'esclariment del fet.

Segueixen las plantadas de ceps americans practicante en gran escala y es de creure que si durant alguns anys va seguint aqueix afany la replantació total del terme será prompte un fet.

Dias passats tingué lloch la elecció d'un Compromisari en mitj de la major fredor é indiferencia puig molts electors ni sisquera assistiren a la reunió. Son'afcom.

Lo Corresponsal.

Varietats

La i grega entre 'ls dos apellidos

D'alguns anys ensá, molta gent que firma ab los dos apellidos ó sia lo patern y 'l matern, se nota la costum estranya—que be 's pot calificar de mala costum—de suprimir la y entre apellidos. Suposa tal costum una falta gramatical y altra de llógica. Es una falta gramatical perque la i grega, en aquest cas, es una conjunció copulativa, lo signe alfabétich indispensable per unir ó enllasar duas paraulas, ideas ú eracions relacionadas entre sí mateixas. La conjunció—tothom ho sab—es la part invariable de l'oració que mostra lo sentit verament gramatical de la mateixa. Suposa dita costum falta de llógica, perque 'ls mateixos que suprimeixen la y entre 'ls dos apellidos, may fan tal supressió quan se tracta dels noms propis ó sia los posats en las fonts baptismals.

Les antichs castellans abreviaren la significació de precedencia inventant los noms patronímichs, posats en lloch del apellido: aixis al fill d'un Fernando li digueren Fernandez; al d'un Enrique Enriquez y al d'un Bernardo Bernardez. A Catalunya no hi ha hagut may tal costum. Aquí, per referirse a la procedencia de llinatge ó de lloch de naixement, s'ha posat sempre la paraula entera del apellido després del nom propi, per exemple: Pere Prats y Ardévol vol dir que Pere es fill de pare que 's diu ó 's deya Prats y de mare que 's apellidá ó s'apellidava Ardévol. En riger gramatical s'hauria de dir: Pere de Prats y de Ardévol, y de passada dech advertir que erran llastimosament quants se figuran que 'l posar de devant del apellido fa noble. Se pot posar lo de qui vulgui ferho: no hi ha cap lley que ho prohibeixi, ja que en lo cas de que 's tracta se suprimeix solzament per abreviació y per pur convencionalisme. No hi ha lley que ho prohibeixi, ans be en molts cassos lo sentit gramatical de las paraulas que forman l'apellido, fa obligatori 'l de. Aixís los que tinguin l'apellido Barbará, Vallmoll, etc, ó de nom propi com Tomás, Joan, Pere, etc., deuen usar lo de perque en aquest cas significa la procedencia de la familia; vol dir que aquesta es oriunda del poble de Barbará, Vallmoll ó d'un antepassat que's deya Tomás, Joan ó Pere dels quals va pendre l'apellido. Se 'l deuen posar també los que's dihen Font, Riera, Rius, Prats, Sans, etc., pero en aquest cas, com la gramática y 'l sentit comú ordenan, en lloch del de s'ha d'escriure de la en los primers y dels en los segons. No's deuen posar lo de, a no faltar a aquestas reglas, los que portin los apellidos Reig, Blanch, Dols, Sabaté, Ferré, etc.

Que 'l de significa procedencia, se veu també en la costum eminentment catalana de firmar las donas casadas després del propi apellido, ab lo del seu marit posant de devant d'aquest darrer apellido. Es un tribut de respecte que la muller rendeix al espós: no significa noblesa, ni distinció de cap mena. Fora de aquest cassos, se pot, donchs, suprimir lo de perque se suposa. Pero no's den en absolut suprimir la y, perque sense ella pert lo vocable son verdader sentit,

